

PRAMEN

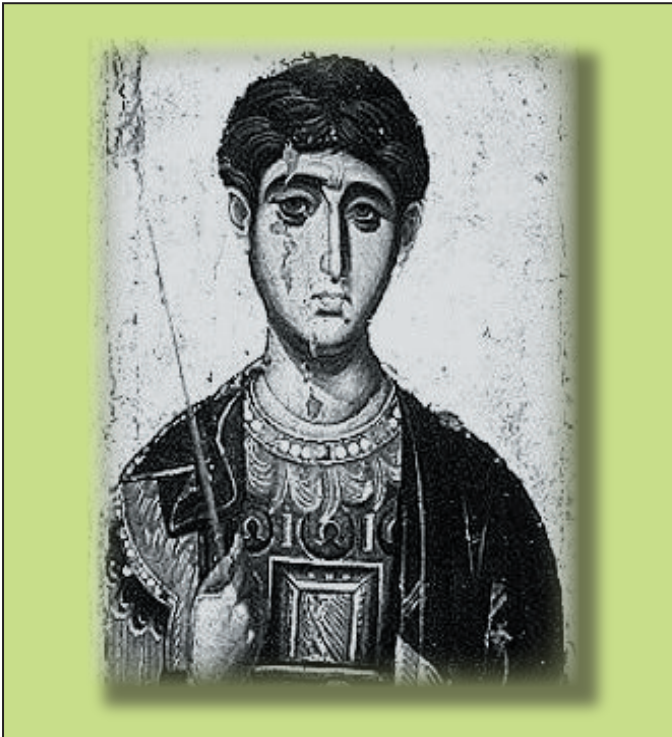
MESAČNÍK MICHALOVSKÉJ PRAVOSLÁVNEJ EPARCHIE

OKTÓBER 2008

ČÍSLO 10

ROČNÍK 6

CENA 8 SK

Svätý veľkomočeník Dimitrij Solunský, divotvorca a darca myra

Dimitrij kresťanov nielen neprenasleduje, ale naopak, svojim príkladom získava nových sympatizantov, rozhneval sa a dal ho uväzniť v starých kúpeľoch, kde bol prokonzul Dimitrij v skorých ranných hodinách 26. októbra 307 za svoju vieru prebodnutý kópiami.

Pamiatka stotočného mladého muža, ktorý pre Christa obeťoval svoje postavenie a nakoniec aj svoj vlastný život, však žila medzi solunskými kresťanmi aj naďalej. Dimitrij, ktorý pred smrťou rozdal všetok svoj majetok chudobným, bol vzývaný ako skôrý pomocník všetkých núdzných a trpiacich a takisto ako mocný ochranca svojho rodného mesta, ktoré na jeho príhovor bolo niekoľkokrát zachránené od nepriateľského zničenia. Medzi nimi boli aj Slovania, ktorých srdcia si paradoxne Dimitrij získal, pravdepodobne vďaka spojeniu jeho úcty s cyrilometodejskou misiou. Pravoslávni Rusi ho prosia o ochranu vojakov v boji; jeho meno nosil aj svätý veľkoknieža Dimitrij Donský, hrdinský víťaz nad Tatármi. Práve na pamiatku hrdinov padlých v boji s Tatármi 8. septembra 1380, ustanovil ctihodný Sergej Radonežský tzv. Dimitrijevsú sobotu, ktorá pripadá vždy na sobotu pred sviatkom veľkomočeníka, kedy sa pravoslávni Rusi (a tiež veriaci na Slovensku) modlia za svojich zosnulých.

Vráťme sa však do gréckeho Solúna. Nad miestom jeho mučeníckej smrti bola v 5. stor. postavená bazilika, ktorá bola v 7. stor. značne zväčšená. V nej boli uložené svätcové ostatky, z ktorých od 7. stor. vytekalo vonné myro (zvláštna aromatická látka, považovaná za znak svätosti), ktorú pútnici roznášali v obyčajných, ale aj v honosne zdobených ampulkách, po celom vtedajšom kresťanskom svete. Osudy samotnej baziliky svätého Dimitrija boli takisto pohnuté. V r. 1430, ešte pred dobytím Solúna Turkami, boli odiaľ prenesené svätcové ostatky do Taliaska, odkiaľ sa ich podarilo s vynaložením veľkého úsilia získať až v 80-tych rokoch 20. stor. blaženej pamäti solunskému metropolitovi Pantelejmonovi II.. Samotná bazilika slúžila do r. 1912 (!), teda do oslobodenia Macedónie od nadvlády Osmanskej ríše ako mešita; v r. 1917 bola takmer úplne zničená veľkým požiarom. Až v r. 1949 sa ju podarilo obnoviť a bola znovuposvätená. V r. 1988 bola zapísaná do zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. V 30-tych a 40-tych rokoch bol pod bazilikou urobený archeologický prieskum, ktorý odkryl okrem iného aj staré rímske kúpele, kde bol mučený zavraždený, a tiež pozostatky rannokresťanského pútnického komplexu.

Prečo taká exkurzia do dejín baziliky? Mnohí pravoslávni kresťania zo Slovenska v posledných rokoch trávajú svoju dovolenku práve v severnom Grécku a často prechádzajú Solúnom; niektorí sa možno dostanú aj do baziliky svätého Dimitrija, ale bohužiaľ, často ani nevedia, ako hlboko je toto miesto spojené s koreňmi ich vlastnej kresťanskej viery. Veď tu sa modlili a čerpali duchovnú silu svätí Cyril a Metod, tu pri ostatkoch sv. Dimitrija, uložených v striebornej schránke na boku baziliky, kde dodnes bije duchovné srdce mesta. Sväté myro už z mučeníkových ostatkov nevyteká; namiesto neho solunský metropolita požehnáva pri každoročných slávnostiach na počesť mučeníka, ktorých sa zúčastňujú špičky gréckeho politického a kultúrneho života, zmes vonných olejov, ktorá je rozdávaná veriacim k posilneniu duše i tela. Svätý Dimitrij, ktorý prebýva pred trónom Božieho Baránka a vždy sa prihovára za tých, ktorí sa s vierou a nádejou utiekali k jeho ostatkom. K hrobu svätého Dimitrija prichádzajú hlavne mladí ľudia, ktorí ho považujú za svojho zvláštneho ochranca. O tom môžeme svedčiť osobne, keďže som v bazilike svätého Dimitrija počas svojho pobytu v Solúne pravidelne slúžil predovšetkým nočné piatkové pútnické bohoslužby v priestoroch starokresťanského chrámového komplexu pod bazilikou a mal som možnosť hovoriť s mnohými, ktorí pri hrobe svätého veľkomočeníka opäť našli stratenú duchovnú rovnováhu, telesné zdravie a pomoc v životných problémoch.

Postava svätého Dimitrija je veľmi konkrétnym spôsobom spätá aj so Slovenskom. V jeseni r. 2007 po našich farnostiach putovala časť svätcových ostatkov a ďalšia časť bola zverená do opateru mojej nehodnosti, pre umocnenie viery pravoslávnych kresťanov Michalovskej eparchie.

Bol by som veľmi rád, keby sme sa i v našej Michalovskej eparchii opäť vrátili k sviatku nášho brata v Christovi, sviatku svätého veľkomočeníka Dimitrija, vážnosť, ktorá mu právom patrí. Ako veľkňaz našej miestnej cirkvi si prajem a duchovných otcov týmto žiadam, aby sa naďalej v deň jeho výročnej pamiatky (t. j. 26. októbra) vo všetkých farských chrámoch našej eparchie konala svätá liturgia, pri ktorej posilnení eucharistickým pokrmom môžeme všetci ďakovať Bohu, Ktorý oslavuje Svoje meno vo Svojich svätých, za život, vieru, svedectvo a skorý príhovor tohto veľkého Božieho muža.

Juraj, biskup michalovský

Pokrov Presvätej Bohorodičky

Sviatok Pokrov Presvätej Bohorodičky patrí k najuctievanejším sviatkom ako na Rusi, tak aj u nás, o čom svedčí i množstvo chrámov, ktoré sú tomuto sviatku zasvätené.

V dnešnej dobe si mnohí ľudia nie veľmi dobre vysvetľujú samotný význam termínu „pokrov“, čo môže byť zapríčinené i tým, že ani samotná história sviatku nie je ešte v plnosti preskúmaná. Obráťme sa k samotnej historickej udalosti, ktorá je základom pre ďalšie rozvíjanie historického pohľadu na tento sviatok.

V 10. stor. sa Byzantská ríša, utláčaná svojimi energickými východnými susedmi, ocitla opäť na hranici zániku. Konštantínopol bol znovu obsadený „barbarmi“ (medzi nimi sa nachádzali aj pohania – Rusi) a grécke vojsko sa nestihlo vrátiť z ďalekej výpravy. Preto nezostávalo ľuďom, ktorí prebývali v Konštantínopole, nič iné, len nádejať sa na nebeskú pomoc.

Vo Vlachernskom chráme, kde sa chránila drahocenná relikvia – ríza (rúcho) Presvätej Bohorodičky a časť Jej opasku, sa konalo nepretržité bohosluženie. Raz v noci tam stáli aj Andrej jurodivý (blázon pre Christa) a jeho duchovný žiak Epifánij, ktorým bolo zjavené zázračné videnie. Zjavila sa im, pre druhých neviditeľná, „veľkolepá Žena, idúca od kráľovských dverí s majestátnym sprievodom, z ktorého Ju čestný Predchodca Christov Ján Krstiteľ a apoštol Ján Bohoslov pridržovali svojimi rukami... Pokľakla a dlho sa modlila, slzy Jej pritom zalievali prečistú tvár... Po ukončení modlitby sňala zo Seba žiariacu pokrývku (maphorion), svoju žiaru podobnú blesku, ktorú nosila na Svojej prečistej hlave a slávnostne držiaca ju Svojimi prečistými rukami, rozprestrela ju nad všetkým stojacim ľudom. Títo divotvorní muži, Andrej a Epifánij, dlhú dobu pozerali na tú pokrývku rozprestretú nad ľudom a slávu Božiu; dokiaľ tam bola Presvätá Bohorodička, bola viditeľná aj tá pokrývka. No po Jej odchode sa stala aj tá pokrývka neviditeľnou. Avšak blahodať pre prítomných tam zanechala aj napriek tomu, že pokrývku vzala so sebou“.

Bolo to znakom nádeje a spásy. A skutočne, obávaní barbari vyľakaní neobjasniteľnými nebeskými znameniami ukončili zakrátko obliehanie a v strachu zutekali. Táto udalosť sa datuje približne do r. 930 (niektorí udávajú r. 910, 911).

Na Rusi sa tento historický konkrétny zmysel „pokrovu – záštity“ oproti obyvateľom Konštantínopolu neporovnateľne rozšíril

a začal byť vnímaný ako „Pokrov (Záštitu) Matky Božej nad Ruskou zemou“ – miestom zvláštneho uctievanie Nebeskej Kráľovny.

Samotný sviatok Pokrovu (Záštitu) sa na Ruskej zemi objavil pravdepodobne v 12. stor.. V tejto súvislosti sa považuje za prvý chrám zasvätený Pokrovu skvost staroruskej architektúry – slávny chrám Pokrovu na rieke Nerľu.

Vo všeobecnosti, kalendárna história sviatku nie je ani do týchto čias dostatočne preskúmaná, hoci existuje ohľadom toho nemálo prác. Tým nie menej je jasné, že tradičný (a pyšný!) názor na to, že je to „čisto ruský sviatok“, založený sv. Andrejom Bogolubským a neznámym Grékom a druhým kresťanom – je mylný.

Stačí spomenúť okolnosti vzniku prvého – a cirkevným ústavom povoleného – akafistu „Vzbrannoj Vojevode...“. Tento skvost cirkevnej poézie je niekedy pripisovaný aj sv. Romanovi Sladkopevcovi, ktorý žil ešte v 6. stor. preto je zobrazovaný aj na niektorých ikonách Pokrovu. Vedci poukazujú na uctievanie maphoriona v byzantskej tradícii, to jest pokrývky hlavy Presvätej Panny a predpokladajú, že dokonca samotný dátum sviatkovania Pokrovu bol spätý s dňom pamiatky sv. Romana Sladkopevca, ospevujúceho Matku Božiu. Veď aj bohoslužba na Pokrov je podobná ako bohoslužba na sviatok Položenia rúcha Bohorodičky vo Vlachernskom chráme (2./15. júl) a taktiež podobná i s textom akafistu Matke Božej.

Gréci i západní kresťania taktiež oslavujú Bohorodičku ako svoju Zástankyňu a Ochrankyňu (bolo by podivné v tomto pochybovať) nezávisle od ojedinelej a miestnej konštantínopolskej udalosti v 10. stor.. Spoločným zmyslom sviatku pre všetky kresťanské národy je milosrdná ochrana Matky Božej nad ľuďmi, mestami, krajinami – vyjadrená u nás v symbole Pokrovu, u Grékov – v symbole Skepe (Záštitu, Pokrývka).

Napriek tomu všetkému oslavujeme sviatok Pokrov Presvätej Bohorodičky, pripomínajúc si Jej slávne zjavenie vo Vlachernskom chráme, ktoré videli sv. Andrej a Epifánij. Oslavujeme ho, vzdávajúc vďaka našej Ochrankyňi za Jej veľké milosrdenstvo, zjavené kresťanskému pokoleniu a prosiac Ju, aby nás Ona aj teraz i vždycky láskavo pokrývala svojim svätým pokrovom.

Mgr. Peter Bzik

**Bohorodiце, virnyx oboroно,
upovajuščich na Tebe, Korono!
Spasi nas ot bid, Mati
preblahaja,
Divo svjataja.**

*(slová piesne z Pisennika z roku 1798
z Uhorského Žipova)*